

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra informatiky

Faktory ovlivňující volbu povolání učitele informatiky

Factors influencing the choice of the profession of computer science teacher

Bakalářská práce

Vypracoval: Martin Kouřimský

Vedoucí práce: Mgr. Václav Dobiáš, Ph.D

České Budějovice 2021

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta
Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Martin KOUŘIMSKÝ**
Osobní číslo: **P18666**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Přírodopis se zaměřením na vzdělávání
Informační technologie se zaměřením na vzdělávání**
Téma práce: **Faktory ovlivňující volbu povolání učitele informatiky**
Zadávající katedra: **Katedra informatiky**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je zmapování procesu volby zaměstnání učitele informatiky. Student se zaměří především na pohnutky vedoucí k volbě tohoto povolání. Výzkum bude realizován formou kvalitativního výzkumu. Student se studenty učitelství informatiky realizuje polostrukturované hloubkové rozhovory. Tyto rozhovory budou následně analyzovány metodami kvalitativní analýzy. V teoretické části práce student popíše dosavadní zdroje mapující volbu učitele informatiky v obecné rovině a stručně shrne způsoby a zásady realizace kvalitativního výzkumu

Rozsah pracovní zprávy: **40**
Rozsah grafických prací: **CD ROM**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

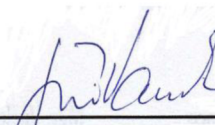
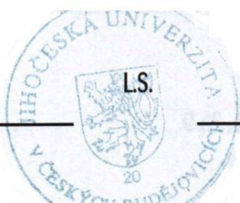
1. ŠVAŘÍČEK, R., K. ŠEĐOVÁ et al. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
2. HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Vyd. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-736-7040-2.
3. TOMŠÍK, R. 2019. CHOOSING TEACHING AS A PROFESSION: VALIDATION OF AN SMVUP-4-S ASSESSMENT TOOL. Problems of Education in the 21st Century. 77(4), 545-559. DOI: 10.33225/pec/19.77.545. ISSN 2538-7111. Dostupné také z: <http://www.scientiasocialis.lt/pec/node/1232>
4. TOMŠÍK, R. 2016. Prečo sme sa stali učiteľmi? : demogeografické prostredie ako faktor ovplyvňujúci motiváciu voľby učiteľského povolania. Báčsky Petrovec: SVC, 2016. 96 s. ISBN 978-86-7103-465-4.
5. WATT, Helen M.G. a Paul W. RICHARDSON, 2008. Motivations, perceptions, and aspirations concerning teaching as a career for different types of beginning teachers. Learning and Instruction. 18(5), 408-428. DOI: 10.1016/j.learninstruc.2008.06.002. ISSN 09594752. Dostupné také z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0959475208000674>
6. WATT, Helen M.G., Paul W. RICHARDSON, Uta KLUSMANN, Mareike KUNTER, Beate BEYER, Ulrich TRAUTWEIN a Jürgen BAUMERT, 2012. Motivations for choosing teaching as a career: An international comparison using the FIT-Choice scale. Teaching and Teacher Education. 28(6), 791-805. DOI: 10.1016/j.tate.2012.03.003. ISSN 0742051X. Dostupné také z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0742051X12000479>

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Václav Dobiáš, Ph.D.**
Katedra informatiky

Datum zadání bakalářské práce: 9. dubna 2020
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2021

doc. RNDr. Helena Koldová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Jiří Vaníček, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 7. července 2021.

Martin Kouřimský

Abstrakt

Práce se zabývá procesem volby povolání učitele informatiky a faktory, které mají na tuto volbu vliv. V práci jsou zmíněny již provedené výzkumy na podobná témata a problematiku volby učitelského zaměstnání. Pro získání potřebných dat je použit kvalitativní výzkum pomocí polostrukturovaných hloubkových rozhovorů se studenty prvního ročníku učitelství informatiky pedagogické fakulty Jihočeské univerzity. Získaná data jsou následně zpracovávána metodami kvalitativní analýzy. Cílem práce je zjistit hlavní pohnutky a důvody nových studentů pedagogické fakulty, přesněji pak studentů oboru informační technologie, k volbě studia učitelství informatiky, a zdůvodnit dlouhodobý nedostatek učitelů s aprobací informační technologie. Z výsledků je patrné, že nejvýznamnějšími faktory, které vedou k volbě povolání učitele informatiky jsou, celkový náhled na učitelskou profesi, dřívější vliv učitelů ze základních a středních škol na studenty, dále dobré zkušenosti s informatikou v předchozím vzdělání, ať už při základní, nebo později při střední škole, a určitě i případy, kdy studenti zvolí pedagogickou fakultu až po zanechání jiné vysoké školy, kterou ukončují ať už z důvodu obtížnosti, nebo nenaplnění představ.

Klíčová slova

Učitelství, Volba, Škola, Povolání, Motivy, Studium

Abstract

The thesis deals with the process of choosing the profession of computer science teacher and the factors that influence this choice. The work mentions already conducted research on similar topics and the issue of choosing a teaching job. Qualitative research is used to obtain the necessary data by means of semi-structured in-depth interviews with students of the first year of computer science teaching at the Faculty of Education of the University of South Bohemia. The obtained data are then processed by methods of qualitative analysis and conclusions are drawn from the results. The aim of the work is to find out the main motives and reasons for new students of the Faculty of Education, more precisely students with a field of study in computer science, to choose the study of computer science teaching, and to justify the long-term lack of teachers with computer science approval. The results show that the most important factors that lead to the choice of the profession of computer science teacher are the overall view of the teaching profession, the previous influence of primary and secondary school teachers on students, as well as good experience with computer science in previous education. primary, or later at secondary school, and certainly also cases where students choose the faculty of education only after leaving another university, which they graduate either due to difficulty or failure to fulfill their ideas.

Keywords

Teaching, Choice, School, Profession, Motives, Study

Poděkování

Chtěl bych poděkovat především mému vedoucímu práce Mgr. Václavu Do-
biášovi, Ph.D. za výborné vedení práce, ochotu, a užitečné rady při její reali-
zaci. Dále bych rád poděkoval všem, kteří se zúčastnili rozhovorů pro mou
práci, za jejich ochotu se výzkumu zúčastnit.

Obsah

1	Úvod.....	11
2	Teoretická část	13
2.1	Učitelství informatiky	13
2.1.1	Současný stav	13
2.1.2	Rámcový vzdělávací program	14
2.2	Volba povolání učitele	14
2.2.1	Problematika volby učitelské profese.....	14
2.2.2	Obor informatika	15
2.2.3	FIT-Choice	16
2.2.4	Struktura FIT-choice	18
2.2.5	Škála motivace volby učitelského povolání	19
2.2.6	Drop-out	20
2.3	Kvalitativní výzkum	21
2.3.1	Definice kvalitativního výzkumu	21
2.3.2	Výhody a nevýhody kvalitativních výzkumů.....	22
2.3.3	Kritéria kvalitativního výzkumu.....	23
2.3.4	Validita výzkumu	23
2.3.5	Rozhovory	24
2.3.6	Otevřené kódování	24
2.3.7	Vyložení karet	25
3	Praktická část	26
3.1	Cíle práce	26
3.2	Metody práce	26

3.2.1	Výběr účastníků.....	26
3.2.2	Rozhovory	29
3.2.3	Ochrana osobních údajů	29
3.2.4	Otázky pro polostrukturovaný rozhovor	30
4	Výsledky výzkumu	35
4.1	Předchozí vzdělání	35
4.1.1	Základní škola	35
4.1.2	Střední škola	36
4.2	Volnočasové aktivity z informatiky	38
4.3	Vliv učitelů ze základních a středních škol na volbu povolání učitele.....	38
4.4	Volba oboru	40
4.5	Zkušenosti s učením a práce s dětmi	41
4.6	Volba vysoké školy.....	42
4.7	Na co se studenti těšili na oboru informatika na pedagogické fakultě.....	43
4.8	Názor na učitelské povolání.....	44
4.9	Vůle pokračovat ve školství.....	46
4.10	Co studenty od jejich volby odrazovalo?.....	48
4.11	Názor studentů na nedostatek učitelů informatiky	50
5	Diskuze.....	54
6	Závěr	57
	Seznam použité literatury a zdrojů	60
	Seznam tabulek.....	62

A	Přílohy	63
---	---------------	----

1 Úvod

Tato bakalářská práce se věnuje zjišťování pohnutek, motivací a myšlenek, které vedou k volbě povolání učitele informatiky. Toto téma je v poslední době dosti aktuální, jelikož učitelů, a především pak učitelů informatiky je značný nedostatek. Může za tímto nedostatkem kvalifikovaných učitelů informatiky stát konkurence v soukromých firmách, nebo jiných výdělečnějších institucích? Nebo lidem nestojí relativně nízký plat za ty starosti, které k učitelství patří, a které si spousta lidí mimo tento obor ani neuvědomuje? V mé práci se budu na tyto otázky snažit nalézt odpověď u právě začínajících studentů učitelství informatiky, kteří mají na věc čerstvý náhled, jelikož právě prošli volbou, jakým směrem se chtějí dál v životě ubírat.

Práce s počítači a technologiemi, ať už chceme nebo ne, do dnešního světa patří. Nadále bude docházet pouze k rozšiřování tohoto předmětu do všech odvětví a schopnost dokázat správně pracovat s technologiemi bude jistě nutná. B dnešní době je na většině míst práce s počítači již samozřejmost, a je proto nutné, aby školy poskytly dětem co nejlepší výuku v tomto důležitém předmětu, který je bude provázet po zbytek života skoro na každém kroku.

Informatika na základní škole se dlouhou dobu věnovala převážně získávání dovedností v základních aplikacích, jako například malování či Word. Nyní se však společně s novým rámcovým vzdělávacím plánem, podle kterého se může učit od 1.9.2021 a nutnost těchto změn je do 1.9.2024, toto mění a informatika se snaží naučit především informatické a kritické myšlení. Důležitost zmíněného tématu je dokázána také zvýšením hodinové dotace tohoto předmětu, a to i na úkor jiných předmětů, jako například dějepis, přírodopis, nebo zeměpis. Což bude znamenat ještě větší poptávku po učitelích

informatiky, jelikož školy nebudou mít dostatek kvalifikovaného personálu, který by tyto hodiny mohl odučit.

2 Teoretická část

2.1 Učitelství informatiky

2.1.1 Současný stav

V současné době učí na druhém stupni základních škol kolem 41 tisíc pedagogů a jejich průměrný věk se pohybuje kolem 46 let. Průměrný věk učitelského sboru je tak nebezpečně vysoký a to může mít do budoucna neblahé následky na kvalitu výuky. Starší učitelé budou ve velkém odcházet do penze a noví, většinou mladí učitelé nebudou stíhat vyplňovat volná místa ve školách. To může mít za následek situaci, kdy značná část učitelů bude učit předměty, ve kterých nezískali aprobaci, což můžeme v nějakém míře pozorovat již dnes. U nových, většinou mladých učitelů je také větší pravděpodobnost odchodu ze školství do několika let po dokončení studia, takzvaný drop-out.[1][2]

Nejnáléhavější situace je pak právě u technických oborů, jako jsou fyzika, matematika a především informatika. Základní a střední školy se dlouhodobě potýkají s nedostatkem učitelů informatiky. Průměrný věk učitelů informatiky, ať už s aprobací, nebo bez ní, je kolem 45 let, což je jen o trochu nižší číslo, než průměrný věk učitelů v České republice. V tomto oboru je také důležité, aby učitelé drželi krok s rychle se rozvíjejícím odvětvím a jejich výuka se nestala zastaralou, přičemž kvůli vysoké míře učitelů, kteří informatiku vyučují, ale nemají vystudovanou tuto aprobaci, se tak nemusí dít. Informatika je totiž obor, u kterého dochází nejčastěji k tomu, že je vyučován pedagogy, kteří nemají tuto aprobaci vystudovanou. Z dat ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vyplývá, že kolem 50 % úvazků v tomto oboru nesplňuje kvalifikaci. Je proto nutné zvýšit zájem o učitelství informatiky, jelikož není vhodné, aby takto důležitý obor vyučovali učitelé, kteří pro to nemají kvalifikaci.[2]

2.1.2 Rámcový vzdělávací program

V roce 2021 prošel rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání změnami, které se snaží podpořit výuku informatiky na základních školách. Byla vyškrtnuta vzdělávací oblast informační a komunikační technologie a místo ní zavedena oblast informatika. Tato nově vzniklá vzdělávací oblast se pak snaží zaměřit především na rozvoj informatického myšlení a porozumění základním principům digitálních technologií. Upouští se od pouhé výuky zacházení s textovými a tabulkovými editory a místo toho se nově zaměřuje na hledání optimálních řešení různých problémů, jejich návrhů a ověřování těchto řešení. Důležitá je schopnost vyvíjet vlastní vhodná a funkční technická řešení, kterým žák rozumí a dokáže je i obhájit.[3]

Také došlo k navýšení hodinové dotace informatiky ze dvou hodin na šest. Tyto nové čtyři hodiny se museli odebrat jiným vzdělávacím oblastem a to především ve fyzice, chemii, přírodopisu a zeměpisu.[3][4]

2.2 Volba povolání učitele

2.2.1 Problematika volby učitelské profese

„Stojíme v historicky největší krizi zájmu o povolání učitele. Ministerstvo školství od ředitelů škol zjistilo, že jim ve školách chybí 11 tisíc kvalifikovaných učitelů. Je pravděpodobné, že ani slibované zvýšení mzdy o 10 % zásadně situaci nezmění. Cest k učitelství ale existuje mnohem více, jen je v Česku zatím nikdo neměl odvahu prošlapat. Nyní by se to mohlo změnit a situace si to více než žádá.“ (Ondřej Neumajer, K učitelství vede více cest, jen je nevyužíváme, 2019)

V České republice chybí přesné a aktuální data ze vzdělávacího systému. Neexistuje žádný centrální registr učitelů a neví se tedy kolik procent absolventů pedagogických fakult pokračuje v pedagogické práci a nastupuje do škol jako učitelé, také nejsou známy přesná čísla začínajících učitelů, kteří ve školství zůstanou ani těch kteří po prvních pár letech odcházejí. Navíc na

téma důvodů odchodu nebo naopak motivací dělat učitelské povolání, se nedělá mnoho kvalitativních výzkumů.[7]

Z dat neziskové organizace Učitel naživo vyplývá, že celá třetina z přibližně sedmi tisíc lidí, kteří ročně získají učitelskou kvalifikaci, tuto kvalifikaci získá prostřednictvím pedagogického minima, resp. doplňkového pedagogického studia (DPS). Jedná se o doplňkové získání učitelské způsobilosti pro absolventy vysokých škol, zejména pro magisterské a inženýrské programy.[7]

Středisko empirických výzkumů (STEM) zjistilo ve svém výzkumu z ledna 2019, že přibližně tři procenta vysokoškolsky vzdělaných osob do 50let, což činí asi 30 tisíc lidí, má o učitelskou kariéru vážný zájem a dalších 80 tisíc by učitelství jako profesi za určitých podmínek zvažovalo. Jejich motivy poté vyplývají z chuti předávat své znalosti a zkušenosti mladším generacím a práce s nimi.[7]

Stát přesně neví, jak přilákat a udržet nové zájemce o učitelské profese a snaží se o to tedy pouze jednou cestou, a to zvyšováním platů, což u této již dlouho podfinancované profese rozhodně není na škodu.[7]

Jedním z možností, která se v České republice nepoužívá, ale je k vidění jinde v Evropě je konsekutivní model vysokých škol. Jedná se o způsob studia, kdy bakalářské studium je zaměřené pouze na prohlubování odborných znalostí ve zvolených oborech, například informatika, biologie apod. a následné magisterské studium je zaměřeno na využití dříve získaných znalostí v praxi, tedy ve školách. V magisterském studiu se pak vyučuje převážně pedagogika, didaktika a psychologie.[7]

2.2.2 Obor informatika

V roce 2019 byl na Západočeské univerzitě v Plzni realizován výzkum zaměřující se na přípravu učitelů informatiky. Výzkum proběhl formou analýzy studijních programů a rozhovorů s akademickými pracovníky univerzity,

konkrétně pak s těmi, kteří se věnují právě přípravě budoucích učitelů v oboru informatiky.[8]

Z výsledků výzkumu bylo zjištěno, že jedním z problémů je velká různorodost základních, ale hlavně středních škol. Respondenti uvedli, že je velký rozdíl výuky informatiky na gymnáziu, oproti středním odborným školám zaměřeným právě na informační technologie. Rozdíly shledali v množství a hloubce předávaných informací, přičemž na odborných školách je požadováno předat více informací více do hloubky a učitel je zde často zaměřen na konkrétní oblast informatiky. Uvedli také, že pro odborné školy by se mohli více hodit odborníci z oboru se znalostí didaktiky.[8]

Dalším problémem bylo pak nízké postavení učitelského povolání ve společnosti a nízké finanční ohodnocení. Značná část studentů prý zanechá studium již po absolvování bakalářského studia a často zamíří místo na učitelství do soukromého sektoru a IT firem, zde jim totiž nabídnou mnohem větší finanční ohodnocení, než by dostali ve školství. Oproti jiným učitelským oborům je totiž v IT sektoru mnohem více peněz.[8]

Jelikož o tento obor není zrovna velký zájem, respondenti uvedli, že by bylo třeba nějakým způsobem dostat studenty do studia učitelství informatiky, například podpoření stipendiem, nebo jiné podpory ze strany státu, o čemž uvedli že toto řešení není snadné.[8]

2.2.3 FIT-Choice

Předchozí studie předpokládají, že motivace k volbě učitelského povolání, se vztahují k vnitřním, vnějším a altruistickým důvodům. Přičemž vnější a altruistické důvody převyšují. Tyto motivace mohou být shrnuty následujícím způsobem:

1. Vnější motivace zahrnují aspekty práce, které nejsou její základní součástí jako například dlouhé a četné prázdniny, výše platu, nebo status.

2. Vnitřní motivace pokrývá aspekty práce samotné, jako jsou vzdělávání dětí a zájem o využití odborných znalostí vyučovaných předmětů.
3. Altruistické motivace zahrnují náhled na učitelství jako na sociálně prospěšnou a důležitou práci, mít touhu pomáhat dětem uspět, a také pomoci při zlepšování společnosti.[5]

Ve snaze vzít k úvahu rozmanitost těchto motivačních faktorů stát se učitelem, Watt a Richardson vytvořili multidimenzionální rámec představující odpovídající měřicí stupnice, nazvanou FIT-Choice (Factors Influencing Teaching choice). [5][12]

Avšak FIT-Choice přesahuje klasické dělení trojice motivací (vnější, vnitřní a altruistická) jejich dalším rozlišováním a určením dalších faktorů které také určují, zda si jednotlivci zvolí učitelství jako svou kariéru. Autoři Watt a Richardson navrhli následující motivace pro volbu učitelství:

1. Vnímání schopnosti učit
2. Vnitřní hodnota
3. Osobní hodnoty (zajištění zaměstnání, čas na rodinu, možnost změnit působiště)
4. Sociální hodnoty (utvářet budoucnost mladé generace, posílit sociální spravedlnost, přispět společnosti)
5. Volba učitelství jen jako záložní plán
6. Volba učitelství kvůli dřívějším zkušenostem s učením
7. Sociální vliv od lidí kolem (rodina, přátelé, ...)[5][12]

Kromě toho na základě jejich teorie, zahrnuli do studie, že nahlížení na učitelskou práci také ovlivňuje jedince při volbě učitelské profese. Nahlížení může být rozděleno na pracovní požadavky (například vysoká úroveň odbornosti) a odměny (nebo také pracovní výhody, například poměrně dobrá výše platu, nebo sociální status). K tomu také do studie zahrnuli míru odrazování

okolím od volby stát se učitelem a jeho spokojenosti s výběrem studia, nebo profese.[5][12]

Měřicí škála FIT-Choice byla použita a v různých státech a kontextech, a také provedeno širší hledisko srovnání, mimo jiné mezi Norskem a Čínou. Na základě tohoto rámce nyní vznikají různé diagnostické a výzkumné nástroje na měření motivace pro volbu učitelské profese, jako například měřítko SMVUP-4-S, které je blíže popsáno v kapitole „Škála motivace volby učitelského povolání“.[5]

2.2.4 Struktura FIT-Choice

Faktory uváděné ve struktuře FIT-Choice rámce se dělí na motivace a tím jak je učitelská práce vnímána, přičemž každý faktor může obsahovat několik dalších podúrovní.[5]

Mezi motivace pak patří subjektivní očekávání dobře odvedené učitelské práce, kdy mají jedinci dobrý pocit z dobře odvedené práce učitele jakožto důležité a prospěšné práce. Vnitřní hodnoty, jako například zájem a očekávané potěšení z učení. Osobní hodnoty, mezi které patří pracovní bezpečí a to přesněji jistota získání pracovního místa a ochrana před nezaměstnaností, dále pak vnímání, že práce nabídne dostatek času na věnování se rodinným záležitostem a také do větší míry svobodnou volbu místa konání pracovní činnosti. Dále do motivací struktura tohoto rámce řadí sociální hodnoty, především touhu učitelů ovlivnit budoucí generace prostřednictvím výuky, možnost nějakým způsobem pozitivně ovlivnit znevýhodněné studenty, dále pak touha pracovat s dětmi, či mladistvými a také možnost pozitivně přispět společnosti dobře odvedenou prací učitele. Do rámce byly zařazeny další faktory, které se odrážejí například od volby učitelství jako náhrady za neúspěch dosažení jiné práce, které jedinec nedosáhl z různých důvodů. Dále se zohledňují předchozí zkušenosti s jakýmkoliv druhem výuky, ať už profesionálního, tak amatérského a dobrovolného. Sociální vliv na volbu tohoto povolání se

také musí zohlednit, a to přesněji míra, jakou jedinci ve společnosti vnímají učitelství jako vhodnou kariéru.[5][17]

Mezi vnímání učitelství pak rámec řadí požadavky práce, a to vnímání učitelství jako náročné práce s velkým pracovním zatížením a nutností vysoké úrovně odborných znalostí. Dále sem patří odměny, a to jak sociální status, tak platové podmínky. Jako sociální status je uváděno vnímání učitelského povolání jako vysoce ceněné profese veřejností a plat je pak vnímán jako poměrně dobrý. Nakonec je do rámce zařazena i míra, do které byl jedinec odrazován okolím od toho, aby se stal učitelem a také do jaké míry je jedinec spokojen se svou volbou pracovat jako učitel.[5][17]

2.2.5 Škála motivace volby učitelského povolání

Ve zkratce SMVUP-4-S, jedná se o čtvrté vydání diagnostického a výzkumného nástroje pro měření motivace volby učitelské profese na Slovensku a střední Evropě. Předpokládá propojení různých sociálních faktorů s osobností respondenta podle čehož se následně rozhoduje při volbě budoucí profese. Měřitko SMVUP-4-S bylo založeno na celosvětově používané stupnici Fit-Choice, které bylo přizpůsobeno vzdělávacímu systému Slovenské republiky.[6]

Model se skládá ze tří stupnic podle druhu motivace: vnitřní, vnější a altruistická. Do stupnic je vloženo 11 faktorů: (vnitřní motivace) - zájem, sebepojetí, pracovní potenciál, předchozí zkušenost (vnější motivace) – dávky, příjem, sociální postavení, významní druzí (pro dotyčného důležité osoby) (altruistická motivace) – prosociální chování, práce s dětmi, práce s mládeží. Každá škála faktorů se skládá ze čtyř položek, na něž respondenti odpovídali na pětibodové Likertově stupnici. Skóre se může pohybovat v rozmezí 4 – 20 bodů, přičemž vyšší skóre představuje vyšší motivační faktor. Ve výzkumu byla použita explorační faktorová analýza.[6]

Tento výzkumný přístroj je jediným validovaným nástrojem k měření motivů při volbě učitelské profese na Slovensku a oproti jiným ověřeným

modelům z USA nebo Oceánie je přizpůsoben systému vzdělávání ve střední Evropě. Budoucím cílem je implementovat do modelu další motivy, jako například idoly, jež jsou uváděny jako další významný vnitřní motiv volby učitelské profese.[6]

2.2.6 Drop-out

Pod pojmem drop-out se rozumí odchod učitelů, převážně čerstvě vystudovaných, v lepším případě z jedné školy na druhou, v horším případě rovnou ze školství. Tento odliv mladých učitelů způsobuje školám finanční ztráty ve smyslu nutnosti nahradit odchozí učitelé, což u některých oborů může trvat řadu měsíců. V případě oborů jako je například informatika k roku 2019 hledalo kolem 400 škol aprobovaného učitele informatiky a v polovině případů se pedagog na toto místo sháněl již od minulého školního roku. [1][2]

Pokud nový učitel po pár letech odchází ze školy a musí tím pádem na jeho místo přijít nový, často opět čerstvě dostudovaný, má tato skutečnost vliv i na kvalitu výuky daného předmětu, kde se učitelský sbor neustále mění. Také se narušuje spolupráce mezi učiteli samotnými v dlouhodobém hledisku. Častý drop-out také způsobuje neustále klesající počet zájemců o volné místo, jelikož častou výměnou personálu je škola prezentována jako místo, kde zaměstnanci dlouho nevydrží, ať už z důvodu výpovědí, nebo třeba kvůli kolektivu.[1]

Nejčastější příčiny drop-outu u mladých učitelů jsou pak převážně problémy se žáky jako třeba nedostatečná motivace žáků, jejich nezájem o učení a špatné výsledky. Dále kázeňské problémy a špatné vztahy se žáky celkově. Drop-outu nepomáhá ani diverzita žáků ve třídě, která často přináší situace, které jsou obtížné na řešení. Další příčiny jsou pak uváděny problémy ve spolupráci s rodiči, kdy mají rodiče žáků příliš velká očekávání od učitele. Finance jsou také jedním z faktorů drop-outu. Důvod k odchodu ze školy může přicházet ovšem také ze strany ostatních zaměstnanců, nebo vedení. Velká pracovní zátěž, nebo nedostatek podpory z administrativy, či nedostatek

podpory a špatné vztahy mezi kolegy může také být jedním z důvodů drop-outu.[1]

2.3 Kvalitativní výzkum

2.3.1 Definice kvalitativního výzkumu

Na kvalitativní výzkum je většinou nahlíženo jako na nějakou formu hloubkových a polostrukturovaných rozhovorů, které mají za úkol zjistit co nejdetailnější a souhrnné informace o studovaném jevu. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu pak nelze podle zjištěných informací a vztahů zjištěných pomocí kvalitativního výzkumu zobecnit pro větší, nebo dokonce celou zkoumanou skupinu (například pro celou populaci).[9][14]

Další definice vycházejí z toho, že kvalitativní výzkumy jsou založeny na indukci, což je logický postup, ve kterém závěr těchto výzkumů obsahuje informace, které přesahují informační hodnotu dat získaných daným výzkumem. Pokud se poté tyto závěry opakují, mohou se z nich odvodit obecná pravidla či zákony a tímto opakováním to může být ospravedlněno a následně přijato. Další logické postupy používané v kvalitativních výzkumech jsou dedukce a abdukce.[9][14]

Dále jde kvalitativní výzkum definovat podle typů analyzovaných dat. Jde především o analýzu textu a slov, jelikož hlavní zdroj těchto dat je rozhovor, pozorování a data získaná z dokumentů.[9]

Následná analýza dat v kvalitativních výzkumech se zaměřuje na hledání sémantických vztahů mezi daty a poté spojování deskriptivních kategorií do logických celků. U tohoto druhu výzkumu by se mělo dávat pozor na možnou kvantifikaci dat, která je při analýze námi požadovaného postupu výzkumu(kvalitativního) nežádoucí. Pod termínem kvalitativní výzkum by jsme podle této definice mohli vidět nějaký výzkum, k jehož závěrům se nedosahuje za pomoci statistických procedur či jiné kvantifikace. Ovšem někdy výzkumníci sice používají kvalitativních způsobů získávání dat (rozhovor,

pozorování.), ale na zpracování těchto dat poté používají klasifikaci za pomoci statistické analýzy.[9]

Ze zde uvedených definic vyvodili Švaříček a Šeďová vlastní definici pro termín kvalitativní výzkum:

„Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“ (Švaříček a Šeďová, kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, 2014)

O tom, zda použít pro výzkum kvalitativní metodu rozhoduje představa o očekávaných výsledcích. Pro tuto metodu je typická široká škála získaných dat, aniž by se na začátku nastavovali nějaké proměnné. Také není závislá na předchozích výzkumech či teoriích již vytvořených na dané téma. Je potřeba zkoumaný jev co nejvíce do hloubky prozkoumat a zjistit maximální množství informací. Výzkumník analyzuje data nejlépe až po shromáždění dostatečného množství dat. Každopádně záleží především na výzkumníkovi, jakým způsobem bude k analýze přistupovat. U kvalitativního výzkumu se nabízí také možnost systematické a průběžné analýzy dat, jelikož dat z těchto metod sběru je většinou velké množství a jsou v podobě nestrukturovaného textu.[9][14]

2.3.2 Výhody a nevýhody kvalitativních výzkumů

Mezi hlavní výhody realizace kvalitativního výzkumu patří to, že jsou jevy zkoumány přímo v jejich přirozeném prostředí, zrovna když probíhají. Výzkumník se tak může zaměřit na problém více do hloubky a přitom se věnovat především příčinám a souvislostem, které jev provázejí. Tento typ výzkumu také nahrazuje nevýhody u kvantitativních metod.[9][10]

Mezi nevýhody pak patří především validita výzkumu. Běžné totiž bývá subjektivní ovlivnění výzkumníkem, kdy do tvořené teorie přidává své osobní preference. Kvalitativní výzkumy jsou také co se času a financí týče velmi náročné, jelikož pouhé domluvení účastníků výzkumu a následný sběr dat zabere velké množství času, oproti kvantitativních výzkumů. Vytvořené teorie se také obtížně aplikují na jiný vzorek, než u kterého se data sbírala. Jako jedna z nevýhod je pak složité testování a ověřování vzniklých teorií a hypotéz.[9][10]

2.3.3 Kritéria kvalitativního výzkumu

V současné době mohou nastat tři postoje ke kritériím udávajícím kvalitu kvalitativního výzkumu:

1) Zavádění nových kritérií

Stojí na tvrzení, že kritéria z kvantitativních metod nejsou pro kvalitativní metody vhodná, a musí se tedy zavést kritéria nová. K zajištění kvality výzkumu se často musí kombinovat vícero kritérií a technik.

2) Přebírání kritérií:

Může se jednat o kritéria převzaté z kvantitativních výzkumů a upravené pro potřebu výzkumu kvalitativního.

3) Odmítnutí kritérií:

Je postaveno na postoji, že není možné vytvořit obecná kritéria, jelikož neexistuje jediná verze pravdy, která by byla pro všechny objektivní.[9][13]

2.3.4 Validita výzkumu

Na rozdíl od kvantitativního přístupu, kde se validita vztahuje na to, že bylo změřeno to, co mělo být, se u kvalitativního přístupu validita vztahuje k pravdivosti a platnosti celého provedeného procesu výzkumu. Aby se dalo o výzkumu hovořit jako o validním, pak musí nálezy z dat představovat jevy, ke kterým referují. V nynější době se řeší otázka, jak zjištěnou skutečnost

interpretovat. V procesu výzkumu se musí ukázat každý krok jdoucí po sobě, abychom mohli říct, že je validní, jde jakoby o představování argumentu za argumentem.[9]

2.3.5 Rozhovory

Jedná se o nejčastější metodu sběru dat u kvalitativních výzkumů. Výzkumník absolvuje rozhovory s vytipovanými jedinci, při kterých jim podává sérii otevřených otázek. Otázky by měly být otevřeného charakteru, aby výzkumník získal co největší množství dat, ve kterých poté bude provádět analýzu. Tímto způsobem lze lépe pochopit pohnutky a názory, které vedou dotazované k jejich jednání.[9]

Rozhovory lze provádět dvěma způsoby. Prvním nestrukturovaný hloubkový rozhovor, u kterého výzkumník nemá dopředu připravené přesné otázky, na které se bude ptát. Na rozhovor se tedy nijak víc nepřipravuje a pracuje pouze s hlavní myšlenkou výzkumu.[9]

Druhým způsobem je polostrukturovaný hloubkový rozhovor. U tohoto typu rozhovoru má výzkumník předem připravené body, nebo otázky, na které se bude v průběhu rozhovoru ptát. Jedná se však jen o jakési orientační body a výzkumník může při rozhovoru plynule pokračovat i bez těchto bodů. V této práci byly použity právě polostrukturované hloubkové rozhovory.[9]

2.3.6 Otevřené kódování

Jedná se o proces, ve kterém se prozkoumávají, porovnávají, konceptualizují a kategorizují údaje, získané při sběru dat kvalitativními metodami. Otevřené kódování je část kvalitativní analýzy. Je to nejzákladnější krok tohoto typu výzkumu a bez něj by nemohla proběhnout následná komunikace. Získané data se pečlivě prostudovávají a zjišťují se rozdíly, nebo naopak podobnosti mezi jevy, které jsou v datech přítomny. Při této části analýzy se také aplikují domněnky, a to jak výzkumníka, tak ostatních účastníků výzkumu, to vede k novým objevům.[11]

Aby pojmy získaly přesnost a specifičnost, jsou při kódování využity dva postupy. První z nich je kladení otázek, pomocí kterých jednotlivým jevům přiřazujeme jména kódu, který daný jev reprezentuje. Druhým postupem je porovnávání s ostatními jevy a kódy. Po kódování získáme pojmy, které spadají k různým částem získaných dat a díky kterým můžeme rychle zjistit význam každé části, jelikož bez použití kódů by to nemuselo být ihned možné.[11]

Tuto část analýzy lze provádět přímo v přepsaných rozhovorech, či ve speciálně vytvořených aplikacích. V této práci byl pro otevřené kódování použit software ATLAS.ti.

2.3.7 Vyložení karet

Po vytvoření kódů technikou otevřeného kódování pomocí programu Atlas.ti, byla použita pro tvorbu teorie technika vyložení karet. Jedná se o základní metodu, kdy se vytvořené kódy seskupují do kategorií, které se nadále vypisují do výsledků práce. Do výsledků není nutné zapisovat všechny vytvořené kategorie, ale postačí ty, které výzkumník považuje za nejrelevantnější. Jednotlivé kategorie samy o sobě vytvářejí strukturu pro sepsání vytvořené teorie do textové podoby.[15]

3 Praktická část

3.1 Cíle práce

Mezi hlavní cíle této práce patří zmapování procesu volby zaměstnání učitele informatiky. Zaměřil jsem se převážně na pohnutky vedoucí k této volbě. Dále jsem zjišťoval problémy, které volbu tohoto oboru provází. Bylo by dobré, aby se se získanými výsledky výzkumu dalo dále pracovat. Ze získaných dat by mělo být dobře patrné co vede nové studenty k volbě oboru učitelství informatiky, nebo jak často tento obor berou spíše jako vedlejší volbu.

3.2 Metody práce

Pro sběr dat byly použity polostrukturované hloubkové rozhovory se studenty prvního ročníku učitelství informatiky. Studenti, kteří souhlasili se spoluprací, prošli rozhovorem, ve kterém subjektivně odpovídali na dané otázky a témata, které jim byly položeny. Požadováno bylo získat především informace, které vedou k zjištění důvodů volby oboru učitelství informatiky. Tyto rozhovory byly následně přepsány do písemné podoby a podrobeny kvalitativní analýze. Přesněji se pak jednalo o otevřené kódování, při kterém byly různým jevům v rozhovorech přiřazeny kódy a následně analýze pomocí vyložení karet. Všem účastníkům výzkumu byla zaručena anonymita a byli dotázáni, zda souhlasí s nahráváním rozhovorů a jejich následnému použití v bakalářské práci.

3.2.1 Výběr účastníků

Účastníci byli studenti prvních ročníků učitelství informatiky. Výzkumu se zúčastnilo 15 studentů, přičemž naprostá většina z nich je z pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Dva studenti jsou pak z pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni.

Na začátku jsem dostal seznam několika vytipovaných studentů od vedoucího práce. Po provedení rozhovorů s nimi jsem však měl stále málo dat, a tak jsem postupně oslovil všechny studenty prvního ročníku učitelství informatiky na pedagogické fakultě Jihočeské univerzity. Po oslovení všech studentů z této fakulty, jsem pro porovnání s jinými fakultami oslovil také studenty prvního ročníku učitelství informatiky na pedagogické fakultě Západočeské univerzity. Tam jsem zaslal prosbu o spolupráci, která byla hromadným mailem rozeslána všem prvákům tohoto oboru. Ozvali se mi pouze dva.

K rozhodnutí podrobit rozhovoru studenty z různých pedagogických fakult došlo především kvůli porovnání případného ovlivnění již probíhajícím studiem. Předpokládal jsem, že každý student je z jiného města či střední školy, a má tedy unikátní náhled na důvody volby tohoto oboru. Tabulku účastníků výzkumu s některými údaji si lze prohlédnout na následující straně.

3 Praktická část

Rozhovor	Označení	Muž / Žena	VŠ	Typ SŠ
Rozhovor 1	Student A	M	PF JČU	Gymnázium
Rozhovor 2	Student B	M	PF JČU	Průmyslová škola
Rozhovor 3	Student C	M	PF JČU	Gymnázium
Rozhovor 4	Student D	M	PF JČU	Gymnázium
Rozhovor 5	Student E	M	PF JČU	Průmyslová škola
Rozhovor 6	Student F	M	PF JČU	Průmyslová škola
Rozhovor 7	Student G	M	PF JČU	Průmyslová škola
Rozhovor 8	Student H	M	PF JČU	Gymnázium
Rozhovor 9	Student I	Ž	PF JČU	Obchodní akademie
Rozhovor 10	Student J	M	PF JČU	IT odborná škola
Rozhovor 11	Student K	Ž	PF JČU	Průmyslová škola
Rozhovor 12	Student L	M	PF JČU	Průmyslová škola
Rozhovor 13	Student M	M	PF JČU	Gymnázium
Rozhovor 14	Student N	M	Fpe ZČU	Obchodní akademie
Rozhovor 15	Student O	Ž	Fpe ZČU	Učební obor

Tabulka 1 Účastníci výzkumu

3.2.2 Rozhovory

Všechny rozhovory se realizovaly přes volně přístupnou video-komunikační službu Google Meet. Rozhovory jsem nahrával přes aplikaci OBS studio a následně každý rozhovor přepsal ručně do textové podoby. Rozhovory měly délku od 13 do 23 minut. První rozhovory byly kratší, jelikož jsem ještě neměl žádné zkušenosti s vedením rozhovorů pro kvalitativní výzkum, a také jsem ještě neměl optimalizované otázky pro polostrukturované rozhovory. Celkový čas rozhovorů je pak 240 minut čistého času. Přepsání jednoho rozhovoru vyšlo na necelou hodinu.

Rozhovor probíhal následovně. Po domluvě se studentem, kde jsme se dohodli na čase, jsem několik minut před začátkem zaslal mailem odkaz na Google Meet, kde jsem na studenta počkal. Když student dorazil, jako první věc jsem se ho zeptal, zda souhlasí s nahráváním rozhovoru a zaručil jsem anonymitu. Následně jsem pokládal otázky, na které jsme vždy chvíli diskutovali, a když již student řekl vše co chtěl a nebylo nic víc, co by mě k dané otázce zajímalo, přešli jsme na další. Na konci jsem poděkoval za účast a zeptal se účastníka, zda má nějaké dotazy, ať už ohledně výzkumu, nebo například ohledně studia. Studenti se na něco doptávali docela často.

3.2.3 Ochrana osobních údajů

Všem účastníkům byla zaručena anonymita, jejich osobní údaje nebudou nikde v bakalářské práci uvedeny. Kvůli koronavirovým opatřením, které byly při realizaci výzkumu v platnosti, nebyl účastníkům výzkumu poskytnut k podepsání informovaný souhlas, ale na začátku každého rozhovoru byli dotázáni, zda souhlasí s nahráváním rozhovoru a jeho použitím v mé bakalářské práci. Souhlas o nahrávání je tedy nahrán a následně přepsán do textové podoby, která je součástí přílohy.

3.2.4 Otázky pro polostrukturovaný rozhovor

Jelikož jsem na začátku práce neměl s kvalitativním výzkumem žádné zkušenosti, navrhl jsem několik otázek jako strukturu pro mé polostrukturované hloubkové rozhovory. Po několika prvních rozhovorech jsem musel část otázek upravit, některé úplně odebrat a některé nové otázky naopak přidat.[11] Přidával jsem otázky na témata, o kterých účastníci výzkumu hovořili mimo danou strukturu otázek. Naopak pro odebrání otázek jsem vybral takové, které přímo nesouvisely s cíli této práce a zacházely do úplně jiných témat. Některé otázky mají dále ještě jednu nebo více podotázek, na které jsem se doptával po první odpovědi účastníků na hlavní otázku a pokud nebyla odpověď dostačující.

Na konec jsem se dostal k finální struktuře otázek, kterých pak bylo 15. Při rozhovoru jsem většinou podával otázky ve stejném pořadí pro všechny účastníky, ale pokud se konverzace ubírala jiným směrem, nechal jsem tomu volný průběh. Účastníci občas sami od sebe při odpovídání na jednu otázku přešli plynule na další otázky z mnou vytvořené struktury, aniž by některá z nich byla předtím položena. To mě vedlo k dojmu, že spolu tyto otázky souvisí a jsou tedy vhodně zvolené pro tento výzkum.

Otázky jsem vytvořil především na základě FIT-Choice rámce, který je uveden v teoretické části této práce. Ve zbytku této kapitoly budou uvedeny otázky a stručně popsáno, jaké informace měly zjišťovat.

1) Zkušenosti ze základní školy s informatikou

U této otázky jsem se snažil zjistit především zda mají studenti prvních ročníků učitelství informatiky kladný vztah k informatice již od základní školy. Také mě zajímalo co se studenti dříve učili a zda existuje nějaký vztah mezi vyučovanou látkou a vztahu k informatice již na základní škole.

2) Na jakou střední školu jsi chodil/a?

- **Informatika na střední škole**
- **Maturita z informatiky**

Tato otázka se zaměřovala především na to, zda si studenti vybrali střední školu zaměřenou na informatiku, případně nějaké dobrovolné semináře z informatiky, pokud jdou například z gymnázií. Také jsem zjišťoval, zda studenti maturovali z informatiky a mají tak základy pro další studium informatiky na vysoké škole, nebo jdou bez přípravy. U těchto dvou otázek jsem předpokládal, že existuje korelace mezi předchozími zkušenostmi s předmětem a jeho následnou volbou pro studium na vysoké škole.

3) Vzor v nějakém učiteli

Tato otázka většinou následovala hned po prvních dvou, ptal jsem se na to, zda nějaký z učitelů, kteří účastníky výzkumu učili ať už na základní, nebo střední škole, nějakým způsobem namotivovali, nebo popostrčili směrem k učitelské profesi.

4) Druhý obor k informatice

- **Proč?**
- **Jaký obor byl hlavní a jaký vedlejší?**

Zde jsem zjišťoval druhý obor k informatice, zajímalo mě co vedlo studenty k jejich kombinaci oborů a jaký z oborů byl hlavní volba a který spíše dodatkový, pokud tedy neberou oba obory se stejnou váhou.

5) Už si někdy někoho učil/a? Nebo vedl/a nějaký tábor, kroužek?

U této otázky jsem zjišťoval, jaké zkušenosti mají studenti prvních ročníků s nějakou formou učení, nebo prací s dětmi. Pokud studenti neměli žádnou

zkušenost, doptával jsem se, zda třeba pomáhali spolužákům na střední, nebo základní škole při vysvětlování látky.

6) Proč padla volba zrovna na pedagogickou fakultu a byla to první volba?

Zde je důvod otázky docela jasný, chtěl jsem zjistit hlavní důvod volby pedagogické fakulty, ať už se jednalo o dlouhodobé rozhodnutí na tuto fakultu jít, nebo volby pedagogické fakulty spíše jako záložní možnosti, kdyby nevyšla jiná přihláška, nebo studium. Také jsem zjišťoval, zda již student byl na nějaké jiné vysoké škole a pokud ano, tak kde.

7) Co jsi očekával/a od studia učitelství informatiky?

Očekávání mě zajímalo především pro zjištění toho, co si studenti myslí, že se na pedagogické fakultě na oboru informatika učí a porovnání s tím co se učili na základní, nebo střední škole. Také jsem se doptával, co by se chtěli studenti naučit.

8) Co si celkově myslíš o práci učitele?

- **Napadnou tě nějaké výhody, které by se ti líbily?**
- **Napadnou tě nějaké nevýhody, které by tě odrazovaly?**

Zde jsem zjišťoval názor každého studenta na povolání učitele a všechny výhody a nevýhody, které k tomuto povolání patří. Také jsem se ptal jaké z výhod jsou pro každého studenta nejdůležitější z pohledu volby učitelského oboru.

9) Když zdárně dostuduješ, budeš chtít pokračovat tímto směrem?

- **Pokud ne, tak proč?**

Zde jsem zjišťoval především to, zda mají studenti představu o tom, zda budou chtít dále pokračovat ve školství, nebo zda již po necelém prvním roce studia naopak vědí, že tímto směrem pokračovat nechtějí. Popřípadě ještě nejsou rozhodnutí a rozhodnou se v průběhu studia.

10) Odrazovalo tě něco od této volby? Případně od práce učitele?

U této otázky jsem ze začátku chtěl zjistit především to, zda někdo z okolí účastníků výzkumu vyjadřoval negativní emoce ohledně jejich volby a zda se jim jejich volbu snažil někdo zvrátit. Po odpovědích od prvních pár účastníků jsem do otázky zahrnul i odrazování ze strany školy, především pak z řad žáků a rodičů a očekávání, která studenty také odrazují.

11) Co si myslíš o sociálním postavení učitelů ve společnosti?

Zde mě zajímalo, co si studenti myslí o sociálním statusu učitelů. Především pak názorů veřejnosti na jejich pracovní náplň a obtížnost této profese.

12) Jak se dívá tvé okolí (rodina, kamarádi, ...) na to, že studuješ učitelství, případně učitelství informatiky?

Krátká otázka na zjištění podpory rozhodnutí studovat učitelství, případně učitelství informatiky ze strany rodiny a blízkých přátel.

13) Názor na odcházení absolventů učitelství informatiky do soukromých firem.

U této otázky jsem nastínil problém odchodu absolventů učitelství informatiky do soukromých firem, a zjišťoval jsem názor studentů na tento fenomén, a také to zda by kvůli lepším platovým podmínkám také raději šli do soukromého sektoru, nebo zda by raději pokračovali ve školství i přes poměrně velký rozdíl v platech.

14) Co je podle tebe hlavní příčina nedostatku učitelů? Především pak učitelů informatiky.

- **Co by podle tebe mohlo vést ke zlepšení?**

Zde jsem se zajímal o názor studentů, proč si myslí, že je na školách takový zájem o učitele, především pak učitele informatiky a proč se všude dá dočíst, že je učitelů nedostatek. Také jsem se ptal na nápad, nebo myšlenku, která by mohla vést ke zlepšení této situace.

15) Myslíš si, že na tento obor chodí dívky?

- **Pokud ne, tak proč a jak by se dal zvýšit jejich zájem o informatiku?**

Poslední otázku jsem přidal až v průběhu výzkumu, když jsem asi od tří účastníků po sobě slyšel názor na hlavní příčinu nedostatku učitelů informatiky v tom, že se na tento obor nehlásí tolik dívek. Dále jsem tedy zjišťoval osobní názor studentů na toto téma a opět nějaké nápady, kterými by šlo zvýšit zájem dívek o obor informatika na pedagogických fakultách.

4 Výsledky výzkumu

4.1 Předchozí vzdělání

4.1.1 Základní škola

Co se týče zkušeností s informatikou na základní škole, tak se v rozhovorech objevují údaje jak o kladných zkušenostech, kdy studenty hodiny informatiky bavily a učili se na nich zajímavá témata, přičemž v tomto případě popisovali často i učitele informatiky jako dobré učitele.

Student H: *„Hmm, tak zkušenosti ze základky mám celkem dobrý, protože na základce jsme dělali většinou zajímavé věci. Teda zprvu to bylo něco jako práce ve Wordu a malování, což jako nic moc nebylo. Ale pak jsme třeba programovali, nebo tak. A měli jsme skvělého učitele, který s námi pracoval ve skupinkách, že s téma pomalejšíma dělal pomalu a s téma rychlejšíma, těm dával třeba úkoly navíc, nebo nás nechal si tvořit jak jsme chtěli.“*

Tak na druhou stranu někteří studenti popisovali zkušenosti ze základní školy jako nedostatečné, kdy často probírali pouze tři programy do kola. Jindy naopak hodiny informatiky probíhaly tak, že se žáci nevěnovali učení a místo toho například hráli počítačové hry, nebo projížděli sociální sítě.

Student N: *„Tak to byla zajímavá zkušenost, vzhledem k tomu, že někdy v šesté třídě jsem měl paní učitelku, která si řekla... no, máte informatiku poprvé, projdeme word, powerpoint, excel. Ten jsme tedy vážně projeli, další rok jsme měli stejnou učitelku znova a opakovalo se to ve stylu, vás jsem ještě neviděla, tak si projedeme word, powerpoint, excel a takhle to probíhalo v podstatě až do deváté třídy. Takže mé zkušenosti ze základky byly v podstatě o opakování tří programů neustále dokolečka.“*

Naprostá většina studentů uvedla, že se při hodinách informatiky na základní škole učili s textovými editory, nejčastěji Word, nástroji pro tvorbu prezentací jako například Powerpoint, případně se zabývali základy s tabulkovým procesorem typu Excel. 3 studenti dále uvádělo, že se učili psát všemi deseti. Další pracovali v Gimpu, Photoshopu, nebo se základy html.

Mezi účastníky výzkumu se vyskytli pouze 2 studenti, kteří mají ze základní školy zkušenosti s programováním, například v prostředí Scratch.

Student G: *„No ... neříkám, že mě to nebavilo, ale myslím si, že už asi v páté třídě jsme tam programovali, no, jestli se tomu tak dá říkat, ale asi jo. Ani to nebyl jazyk, v zásadě to byl takovej lídl scratch¹. Nějakěj takovej blokovej prográmek, ale docela se v tom dalo vyhrát, a my jsme tam různě taky právě přetvářeli věci. Tak to mě bavilo.“*

Jeden ze studentů se na základní škole dokonce zúčastnil celorepublikové soutěže bobříka informatiky, kde se umístil na třetím místě.

Student C: *„Docela dobré, tam informatika mě bavila tak nějak od základy. A vyhrál jsem ještě na základce soutěž celorepublikovou, nebo třetí místo teda. IT bobr myslím.“*

4.1.2 Střední škola

Ze středních škol chodili účastníci výzkumu nejčastěji na nějakou formu odborné průmyslové školy, od škol zaměřených přímo na informační technologie, kde absolvovali klasické předměty, které se na tomto typu škol učí, jako například algoritmizace, programování, nebo informační systémy. Dále

¹ Slangové označení pro levnou napodobeninu

4 Výsledky výzkumu

elektrotechniku, sítě, až po školy zaměřené na strojný průmysl, kde se žáci zase učili především programovat cnc² stroje.

Další nejčteněji navštěvovaný typ středních škol bylo gymnázium. Někteří studenti studovali na všeobecných gymnáziích, kde si někteří ještě zapisovali volitelné hodiny informatiky, také bylo zmíněno gymnázium přímo zaměřené na informatiku.

Student G: *„... my jsme měli spoustu hodin počítačů, ale to jsme měli zaměřený na tu strojařinu, takže jsme sice taky programovali, ale cncčka.“*

Mimo tyto dva typy škol spadají 3 účastníci výzkumu, dva z nich navštěvovali obchodní akademii, přičemž jeden zde měl zaměření na informační a komunikační technologie. Třetí pak navštěvoval učební obor cukrář, kde si následně dodělával nástavbové studium.“

Student I: *„Na obchodku. ... A tam jsme jako informatiku měli, prostě jsme z ní i maturovali, z toho wordu a tak. ... ono se to jmenovalo nějak, informační a komunikační technologie. Učili jsme se tam Word, nějaké korespondence, s excelelem a tak.“*

Maturitu z informatiky, nebo alespoň nějaké její části, jako například Word, nebo Excel, měla většina účastníků výzkumu. Maturitu z informatiky většinou nesložili ti studenti, kteří na střední škole, kterou navštěvovali, neměli moc, nebo dokonce žádnou informatiku, přičemž se jedná třeba o případ nástavbového studia učňovského oboru u studenta O.

² „Computer Numerical Control“ neboli počítačem řízený obráběcí stroj.

4.2 Volnočasové aktivity z informatiky

Jak již zaznělo v první kapitole výsledků ohledně volitelných hodin informatiky, 6 účastníků výzkumu uvedlo, že se informatice věnují i ve svém volném čase. Jednalo se právě o zapsání dobrovolných hodin informatiky, kde se vyučovali především praktické předměty, jako například programování, nebo tvorba webu. Jako další volnočasové aktivity pak studenti často uváděli především hraní her a pohybování se okolo herního průmyslu, nebo vytváření vlastních sestav a skládání počítačů, což vnímají jako aktivity, které mají velmi blízko k informatice. 4 z těchto 6 studentů se pak těmito aktivitám věnuje doma mimo školu, nebo pomáhají kamarádům, kteří již v tomto oboru třeba pracují a při pomoci se od nich tak mohou přiučit nějaké nové věci.

Student B: „...*rád třeba kámošovi pomůžu já nevím, on se stará o servery základních škol a knihovny. Což je těžko když potřebuje něco s IT pomoci, tak rád mu pomůžu jo, ať už je to přenastavování nějakých serverů, nebo respektive operátorů, adminů, tak mu s tím vždycky rád pomůžu. S tím že on mě něco přiučí.*“

4.3 Vliv učitelů ze základních a středních škol na volbu povolání učitele

Z výpovědí studentů vyplívá, že vliv učitelů na oblíbenost předmětu, kterou vyučují, je dost vysoký.

Jeden ze studentů uvedl, že se volbě předmětů rozhodoval i podle toho, jaké měl vzpomínky na daný předmět ze základní, nebo střední školy. Jedna z možností u něj byla volba fyziky, ale kvůli učitelce, která mu tento předmět dříve na nižším stupni znechutila, už nechtěl mít s tímto předmětem nic společného.

4 Výsledky výzkumu

Student N: *„A co se týče fyziky, tak to mi znechutila jedna učitelka ze školy, ta byla právě přísná a nic nenaučila. A říkal jsem si, že kdybych měl mít někoho takového znova zrovna u fyziky, tak bych pak už neměl asi ani náladu to učit, natož studovat.“*

Jako učitele, kteří umí kvalitně naučit, studenti uváděli ty, kteří v oboru který vyučují, také pracují mimo školu. Bylo to především z toho důvodu, že svému oboru tím pádem dokonale rozumí a umí předat také informace a zkušenosti z praxe, které mohou jiným učitelům chybět.

Student J: *„...tam hlavně byli učitelé výjimeční tím, že všichni v tom pracovali, že měli i vedle prostě nějaké věci z toho. Takže nám dali takový praktický a použitelný informace.“*

Při dorazu, zda se nějaký učitel ze základní, nebo střední školy stal pro účastníky výzkumu vzorem, který by je popostrčil směrem do školství, uvedla naprostá většina alespoň jednoho učitele, který by na ně takový vliv mohl mít. Jednalo se většinou o celkově oblíbené učitele, kteří především uměli naučit, ale byli také hodní a žákům se věnovali. Tito učitelé často zapadli do kolektivu třídy a nebyli tak pouze někým, kdo přijde, odučí a opět odejde. Jeden ze studentů takto uvedl učitele, který učil na gymnáziu, kam onen student chodit na doučování. Takovýto vliv tedy může vzniknout za krátkou dobu díky dobremu přístupu k žákům, nemusí se nutně jednat o učitele, kterého žák vidí každý den.

Student L: *„To byli kdyžtak spíš učitelé kteří mě jako neučili, to bylo že třeba učili tady na gymplu, a já když jsem tam šel, na doučování tak to byli skvělí učitelé, a spíš tihle no.“*

Pro jednu z účastnic se pak stala vzorem mistrová z praktického výcviku, se kterou jezdila i na různé soutěže z cukrařiny. Díky tomu si pak řekla, že by ráda učila a předávala své zkušenosti a informace dál.

Student O: „*To byla moje paní mistrová z praktického výcviku, protože semnou chodila na různé soutěže, na kurzy a když jsem vyhrála titul mistra České republiky, tak jsem se rozhodla, že bych mohla ty informace předávat dál, tak jsem se rozhodla, že bych ráda učila...*“

4.4 Volba oboru

Co se týče hlavního oboru, informatiku jako hlavní obor si zvolila asi půlka účastníků výzkumu. Často se jednalo o studenty, kteří studovali na technických školách s větším množstvím informatiky, a měli tak k informatice blíže. Jako vedlejší, nebo doplňkový obor si informatiky pak studenti volili především proto, že k ní mají kladný vztah, ale našli se i tací, kteří se domnívali, že bude informatika patřit mezi snazší předměty, které se na fakultě vyučují. Také se objevovali zdůvodnění volby informatiky, že studenti na tento obor šli, protože rádi hrají počítačové hry, nebo se celkově pohybují kolem herního průmyslu, například sestavováním herních počítačů a sledování nejnovějších trendů v této oblasti. Řekli si tak, že jelikož se kolem počítačů takto pohybují, nemusel by tento obor pro ně být tak obtížný a tak si ho zvolili.

Student J: „*Tak já jsem šel primárně kvůli té informatice, tu angličtinu, tu jsem si dal jako vedlejší...*“

Student E: „*...spíš jsem měl jako první ten tělák a pak k tomu přišla ta informatika, že prostě jsem měl tu průmku a i mě jako baví technologie...*“

Jedna studentka ze Západočeské univerzity pak uvedla, že se na dni otevřených dveří fakulty ptala, jaké předměty by pro ni byli ideální při faktu, že

díky tomu, že má vystudovaný učební obor, tak nemá nějak velké znalosti z žádného předmětu. Bylo jí doporučena informatika a technická výchova, jako předměty, které patří mezi lehčí. Mohlo to být ale také tím, že toto doporučení jak uvedla, jí dal právě člen katedry informatiky.

Student O: *„Z toho důvodu, že jsem chtěla učit, tak jsem tam šla na den otevřených dveří a pan tajemník tam byl a tak jsem se rovnou zeptala, na jaký obor mám jít, když budu chtít učit tu cukrařinu, že vlastně potřebuji mít magistra... on mi řekl co umím, tak jsem mu říkala ty zkušenosti že žádný nejsou, ani co se týče češtiny, němčiny, nebo matematiky, že prostě to šlo na učňáku stranou a tak mi právě navrhl tu informatiku a technickou výchovu.“*

Nakonec uvedla, že doporučení se trefilo do oboru, kterému přišla na chuť a ve kterém se našla, dokonce nyní i doučuje vrstevníky, kteří mají problémy s pochopením látky z informatiky.

Nejčastější druhý obor k informatice pak byl anglický jazyk, může to být z toho důvodu, že si při podávání přihlášky studenti řeknou, že když rozumí a umí mluvit anglicky, tak pro ně tento předmět nebude problém. Rozhodně se tento předmět dokáže při výuce informatiky dobře využít, jelikož mnoho programů je v anglickém jazyce a angličtina je v IT na každém kroku.

4.5 Zkušenosti s učením a práce s dětmi

Pouze pár studentů z těch, kteří se zúčastnili výzkumu, má nějakou zkušenost s prací s více dětmi najednou. Jednalo se o dlouhodobou trenérskou aktivitu jednoho z účastníků výzkumu, dále pořádání dětských táborů a nakonec práce v domově mládeže a ve školce.

Ohledně zkušeností s učením většina uvedla, že maximálně doučovali spolužáky, nebo sourozence, kteří nechápali nějakou látku. Pár z nich pak vedla doučování ve formě brigády, ale nikdy se nejednalo o hodiny informatiky.

Student L: „*No spíš třeba jen ségry, nebo kámoše když potřebovali něco vysvětlit. Jinak jako, že bych za to dostal třeba zaplaceno, to ne.*“

4.6 Volba vysoké školy

Pro několik studentů nebyla právě studovaná vysoká škola, nebo obor který zde studují jejich první volba a již předtím nějakou dobu studovali jinde, případně jiný obor. Těch zanechali, ať už z důvodu, že předchozí školu nezvládali, nebo chtěli raději na pedagogickou fakultu. U studentů, kteří vystudovali technické střední školy, často došlo k tomu, že po střední škole zamířili na vysoké školy podobného zaměření a když zde ukončili studium, zamířili na pedagogickou fakultu, ať už s domněním, že zde bude lehčí studium, nebo s tím, že jako druhou možnost měli právě to, stát se učitelem.

Student A: „*teď bych měl být správně ve druháku, ale první škola mi nevyšla, to jsem šel na ČVUT v Praze, právě na informatiku, ale bylo to nad moje síly, už jsem vlastně po měsíci věděl, že to nebude ono.*“

Někteří pak podávali více přihlášek a rozhodovali se podle toho, kam byli přijati. Jeden ze studentů například považoval přihlášku na pedagogickou fakultu jako záložní, ale i přes to, že se dostal na školu, kterou považoval za cíl, tak se rozhodl jít na pedagogickou fakultu. Rozhodl se nakonec pro tuto fakultu z důvodu, že vždycky tak nějak přemýšlel o tom, že se stane učitelem a dokonce má i v rodině učitele. Také uvedl, že rád pomáhá ostatním, když za ním někdo přijde s prosbou o pomoc a proto také přehodnotil svou volbu vysoké školy.

Jedna studentka před nástupem na vysokou školu zase již rok pracovala a největší překážkou bylo to, odejít z místa s poměrně dobrým platem a zvyknout si, že bude opět bez větších příjmů. Nakonec si však řekla, že by se ještě ráda o vysokou školu pokusila a splnila si tak přání být učitelem, proto se vzdala práce s kvalitním platem a šla opět do školy. Další studenti viděli

v práci učitele lukrativní povolání, které se bude do budoucna jen zlepšovat a proto si pedagogickou fakultu zvolili, část také toužila po tom být učitel již od základní, či střední školy. Naopak někteří si nikdy nedokázali představit, že by se vrátili do školy a už vůbec ne jako učitelé, i přesto si však zvolili pedagogickou fakultu. Jedna studentka například chtěla na filmovou školu v Písku, ale kvůli vysokému školnému toto rozhodnutí padlo a pak se rozhodla, že by chtěla studovat něco s angličtinou a jako řešení se jí nabídla pedagogická fakulta, kde si jako hlavní obor vybrala angličtinu a vedlejší informatiku. Pro některé byla hlavní podmínka volby vysoké školy ta, že nechtěli opustit rodné město, v tomto případě České Budějovice.

Student M: „...řikal jsem si, že to zkusím prostě, že by to mohlo vyjít a jelikož do budoucna to vypadalo, že by to mohlo být na dobré cestě, že by to mohlo být finančně lukrativní povolání...“

Student J: „...já jsem totiž chtěl jít studovat něco s informatikou. Já jsem si nějakým způsobem řekl, že chci pokračovat v té informatice, ale zároveň jsem chtěl zůstat v Budějovicích. A bohužel aplikovaná informatika, která je na přírodovědné byla zavřena.“

Student H: „Ano, první volba ... A prostě jsem vlastně chtěl být učitel.“

4.7 Na co se studenti těšili na oboru informatika na pedagogické fakultě

Nejčastěji studenti zmiňovali, že by se chtěli naučit více programování, jelikož se na programování těší a chtěli by se ho naučit co nejlépe a ideálně i více jazyků.

Student F: „... *k jsem si říkal, že na té vysoké snad bude hodně toho programování, protože mě to baví, a že bych se tam mohl naučit vlastně co nejvíce jazyků.*“

Spousta studentů také uvedla, že by byli rádi, kdyby se na pedagogické fakultě dozvěděli hlavně informace, které dále budou předávat dětem na školách, a také se naučili metody, jak co nejlépe danou látku vysvětlit, aby jejich hodiny byly co nejlépe zvládnuté.

Další předměty, které studenti očekávali pak byly především vytváření webů a práce v základních programech, které se učili na základní škole, především pak Word, Excel a Powerpoint. Pouze jeden student odpověděl, že nemá vůbec žádnou představu o tom, co by se mohlo na pedagogické fakultě na oboru informatika vyučovat.

Student H: „*Neměl jsem moc představu, ale spíše jsem doufal, že bych se mohl naučit něco jako, ne víc, ale něco jako co bych učil na té škole... Takže očekával jsem spíš něco, co může rozvíjet tu dětskou tvořivost. Takže třeba to programování no.*“

4.8 Názor na učitelské povolání

U tohoto téma se názory studentů vesměs rozdělily na dva tábory. Jedni uvádějí, že práce učitele není zas tak náročná, především kvůli menšímu počtu hodin strávených ve škole. Druhá skupina pak tvrdí, že je tato práce dost náročná především z hlediska psychické zdatnosti a výdrži. Jedna odpověď se však shoduje u všech, a to ta, že práce učitele je velmi důležitá, jelikož formuje příští generace.

Student B: „*Myslím si, že je to jednoduchá práce, že to není zas tak těžká práce. Docela dobře výdělečná a flexibilní hlavně jakoby...*“

4 Výsledky výzkumu

Student N: „... *tak abych pravdu řekl, je to těžká práce. Pokud chce být člověk dobrý učitel. Ale na druhou stranu, pokud si člověk chce jen vydělat, tak to není tak náročné v realitě.*“

Mezi benefity, které tato práce přináší pak studenti nejčastěji uváděli flexibilitu, a to, že podle nich není těžké najít si pracovní místo, jelikož je učitelův nedostatek a všude je shání. Ti, kteří uvedli jako hlavní výhodu pro ně flexibilitu pak zmínili, že by si buď rádi našli ještě druhou práci k učení, nebo že rádi cestují a hodí se jim tedy vědět dopředu, kdy budou mít volno. Dále i přes to, že si nemohou vybrat dovolenou kdy chtějí, tak někteří studenti uváděli, že se jim líbí spousta dní volna, především pak přes letní prázdniny. Pár účastníků také uvedlo, že se těší na práci s dětmi, nebo že učitelé dělají to, co je baví.

Student B: „... *a flexibilní hlavně jakoby, důležité je že já bych chtěl dělat dvě práce. Být trenérem, a zároveň učitelem, což je úplně výborný pro můj stav.*“

Student G: „ *Tak je to práce ve státní sféře, což je ideální. Jako máš 3 měsíce dovolený. Tak to je super a hlavně je perfektní, že málo kdy se ti stane, že bys tu práci nenašel.*“

Naopak co se týče pohledu veřejnosti na učitele, který studenti vnímají, tak ten byl často odlišný. Většina studentů uvádí, že společnost si o učitelích myslí, že pouze dokola dostávají přidáno, a přitom nejsou vidět žádné výsledky ve vědomostech žáků, přičemž si neuvědomují, že pokud žáci nechtějí, tak je velmi těžké je přesvědčit k učení. Také uvádí negativní reakce na počet volných dnů v roce a 22 hodin práce týdně.

Student H: *„No to bude asi horší, než můj pohled. Protože vždycky když slyším, tak říkají, že učitelé skoro nic nedělají, mají za to peníze. A myslím si, že na učitele je pohlíženo trochu tak nějak z vrchu.“*

Ovšem našli se i tací, podle kterých je na učitele nahlíženo jako na vzdělané lidi, kteří jsou pro společnost prospěšní a společnost si jich váží. Přičemž někteří uvádí, že se může zdát, že je negativních reakcí více, jelikož se jedná o hlasitější menšinu, která je vidět a většina, která si učitelů váží se moc neprojevuje. Další možnost pak podle jednoho studenta je ta, že je na učitele nahlíženo negativně kvůli tomu, že o nich neustále píšou média, kde je prezentují tak, že neustále dostávají přidáno.

Student H: *„Možná tím, jak se učitelé sami prezentují na veřejnosti. Nebo tak jak je prezentují média, že dostávají furt přidáno, přidáno. Mají volno, volno. Že nic nedělají.“*

4.9 Vůle pokračovat ve školství

7 z 15 účastníků výzkumu zvažuje, zda by chtěli pokračovat ve školství v případě, že pedagogickou fakultu vystudují. Většina z nich každopádně chce alespoň dodělat titul, nejlépe magisterský. Jeden student je pak již víceméně rozhodnutý, že tímto směrem jít nechce, protože si myslí, že by neměl nervy na práci s dnešní mládeží a jejich rodiči. I když nakonec připustil, že neví co se bude dít dál a možnost, že si to rozmyslí zde pořád bude. Ostatní jsou zatím na konci prvního ročníku rozhodnutí tímto směrem pokračovat.

Část studentů by pak preferovala jít učit na střední školu, místo základní. A to především z toho důvodu, že na základní škole mají strach, zda by se zvládli správně zachovat u některých žáků s problémovým chováním.

Student I: *„No, já úplně nevím popravdě. Nevím jestli chci dělat učitele. Nevím, jestli na to mám úplně nervy.“*

Student A: *„Nejspíš jo, nejspíš jo. Přemýšlel jsem teda ještě, kdyby to nevyšlo, že bych se věnoval třeba jednomu z těch oborů, který bych vystudoval, ale primární volba je ten učitel.“*

U studentů informatiky se také naskytuje možnost, jít po vystudování školy do soukromé firmy, kde mohou pracovat jako informatici a ještě zde většinou dostanou mnohem více peněz. Ptal jsem se tedy studentů, co si o této možnosti myslí.

Často padl názor, že se tomu nediví, jelikož proč nejít za lepším platem, když ho někde nabízí. Na druhou stranu připouští, že bude pravděpodobně potřeba více znalostí, než by bylo potřeba pro vyučování informatiky.

Každopádně všechny výpovědi se shodují v tom, že je to víceméně jen o penězích, jaké jsou firmy schopny absolventům nabídnout oproti školám. Někteří studenti tento jev vítají, jelikož se jim tak naskytne šance na další pracovní místa, kdyby například nechtěli učit, nebo se rozhodli později ze školství odejít. Jeden student uvedl, že ti kteří nakonec odejdou do těchto firem, měli vždy blíže k informatice než ke školství a proto se takto rozhodli.

Student M: *„Každopádně si myslím. Že když se nechají ty lidi takhle stáhnout tou firmou, tak mají ty lidi blíž k té informatice než k tomu učení.“*

Student K: *„Tak myslím si že je to škoda pro ty školy, protože ti žáci pak přijdou o tu kvalitní výuku těch učitelů, kteří jsou na to vyučení a ví co a jak.“*

Co se pak týče platu, jen pár studentů si myslí, že je učitelská profese dostatečně finančně ohodnocená, vzhledem k tomu, jakou práci učitelé vykonávají. Většina pak tvrdí, že platové podmínky nejsou tak motivující, a především ne na začátku kariéry. Nediví se tedy, že absolventi po vysoké škole

odcházejí pracovat do různých soukromých firem za lepším platovým ohodnocením.

Student E: „...*není ani nějak špatně finančně ohodnocená na to co děláš, když se jako někdo musí dřít ve fabrice skoro za minimální mzdu.*“

Student L: „...*ale furt kdybych chtěl, tak můžu jít pracovat jinam že jo. Někam kde si vydělám víc peněz, než co bych měl tam, protože to je nějaký průměrný plat že jo. Ta motivace peněz tam není zas taková.*“

4.10 Co studenty od jejich volby odrazovalo?

Nejčastěji uváděný faktor, který účastníky výzkumu odrazoval, nebo odrazuje od volby učitelské profese bylo chování dětí na základní škole, které se podle nich neustále zhoršuje a děti si toho vůči učitelům dovolí stále víc a víc. Navíc pak učitelé často nemají podporu ze strany rodičů těchto dětí a naopak se jim od nich dostává také kritiky. Většina studentů, kteří tento problém uvedli, si pamatují doby, kdy studovali tak, že se všichni k učitelům chovali s respektem a při špatném chování a následném trestu si ani raději nestěžovali doma, jelikož by mohl přijít další trest ze strany rodičů.

Další, co studenty nějakým způsobem odrazuje, je již výše zmíněný plat. Učitelé patří mezi jedny z nejhůře ohodnocených vysokoškoláků, především na začátku kariéry, postupně se situace zlepšuje a tak při rozhovoru padl názor, že nejdůležitější je překonat prvních pár let učení s nižším platem a poté se situace už bude jen zlepšovat. Dalšímu studentovi se pak nelíbí nutná administrativa v podobě vyplňování všemožných papírů, které dokáže práci velmi znepríjemnit. Také zazněl názor, že by měl jeden ze studentů strach, aby byl ve škole, na kterou by přišel učit, dobrý kolektiv a podpora z vedení.

4 Výsledky výzkumu

Student E: „*Asi jediný, co mě odrazuje, není to úplně na tý práci, ale asi abych měl jakoby dobrý vedení, protože já si myslím že to je jedna z důležitějších věcí. Protože když máš špatný vedení, tak ti to dokáže dost znepríjemnit.*“

Student I: „*...mě by na tom asi nejvíc štválo to, že mi prostě přijde, že ty děti jsou takový čím dál tím víc rozmazlený, nemají žádný respekt k těm učitelům. A já to vidím tak, že mamka dělá asistentku. A když občas poslouchám, jak se k ní chovají, tak si říkám, že bych si tohle já nikdy nedovolila. A právě se bojím, že kdybych dělala učitelku, tak by se ke mně taky tak chovaly. A nevím, jestli bych se úplně pak zachovala správně, kdyby mě třeba poslaly do *****, což občas už jsem slyšela, že udělaly v hodině. A nevím, jestli bych to zvládla nějak profesionálně řešit.*“

Jednoho z účastníků výzkumu pak specificky odrazovali učitelé ze střední školy od volby pedagogické fakulty v Českých Budějovicích. Bylo mu řečeno, že nikdy na tuto fakultu neslyšeli nic dobrého a že mu tuto volbu nedoporučují. Jeden z nich prý tuto fakultu dokonce vystudoval. Dle mého názoru, který jsem si udělal podle dalších zjištěných informací, mohlo jít každopádně o snahu učitelů, aby tento student šel studovat na některou odbornou vysokou školu jeho zaměření, jelikož mu to podle jejich názoru šlo, a mohli si tak myslet, že by na pedagogické fakultě na informatice nevyužil svůj potenciál, jako třeba na různých fakultách informatiky jinde v České republice, i když tvrdil, že přímo od pedagogické fakulty jako takové se ho odradit nesnažili.

Student J: „...někteří teda byli proti, že říkali že pedák je takovej jakoby na nic, někteří chtěli abych šel jinam... moji učitelé mě od toho odrazovali nejvíc, ze střední právě... Ale oni mě spíš odrazovali specificky ... ne jako od pedáku jako samotnýho, ale jako tady od Budějckýho pedáku...mám pocit, že jeden to tady vystudoval, druhej ten nestudoval pedák, ten měl jenom nadstavbu nějakou a oba dva ale říkali, že neslyšeli žádný dobrý věci a myslí si, že bych měl jít jako někam, někam výš.“

Naopak od rodiny a přátel měla naprostá většina podporu při volbě pedagogické fakulty, a podpora trvá i nyní při studiu. Pár studentů má dokonce učitele i v rodině, takže zde je podpora ještě vyšší, jelikož v nich rodina vidí nástupce v této práci. Pouze ze strany přátel se občas objevilo tvrzení, že je za jejich volbu sem tam popichují, ale že je to myšleno spíše ze srandy a i z jejich strany mají podporu ohledně oboru, který si vybrali.

Student O: „Rodiče jsou na mě strašně pyšní, protože ti zvládli jen výučňák a to ještě s odřenýma ušima, takže táta je strašně pyšnej, že má doma vysokoškolačku a máma to samý. A kamarádi si mě maximálně dobírají, že jsem učitelka, ale přitom když se bavíme tak mě uznávají, protože jsem je taky učila a ví že dokážu naučit.“

4.11 Názor studentů na nedostatek učitelů informatiky

Na otázku ohledně nedostatku učitelů bylo nejvíce reakcí, ve kterých studenti uváděli jako jednu z hlavních příčin často zmiňovaný plat. Ti co tento faktor zmiňovali si myslí, že lidem nízký plat nestojí za ty starosti, které povolání

učitele přináší, jelikož je na ně kladena obrovská zodpovědnost a někteří na to prostě nemají nervy.

Což jde opět ruku v ruce s dalšími faktory, které odrazují, nebo odrazovali studenty od volby pedagogické fakulty. Především pak samotné děti, spousta lidí má strach z toho, že by neměli nervy na to pracovat s dětmi s problémovým chováním, nebo různými poruchami chování.

Student A: „...asi ten plat si myslím, jako prvotní důvod, proč nikdo nechce na toho učitele. A za druhý asi trochu strach, jak by tu výuku zvládali, prostě že by třeba ty děti nějak řídili, když to řeknu takhle hloupě. A ještě si myslím taky z důvodu třeba, že by na to neměli nervy, protože školu třeba rádi sami neměli.“

Ohledně práce učitele jako takové si 2 studenti myslí, že by nízký zájem o toto povolání mohl být způsobený systémem vysokých škol u nás. Jednomu z nich se zdá, že nutnost mít magisterský titul pro výuku na základní škole je moc, a stačil by pouze bakalářský titul. Tohle by podle něj mohla být jedna z příčin, která odrazuje lidi od učitelství.

Student B: „...já si myslím, že hlavní příčinou je ta, já nevím, jak bych to přesně popsal. To že prostě musíš vystudovat 5 let na to, abys mohl učit prostě. Protože to spousta lidí prostě odradí s tím, že prostě studuješ 5let aby si dostal nějakých 22tisíc čistého“

4 další studenti jsou přesvědčeni o tom, že za nedostatkem učitelů informatiky může být to, že s tímto vystudovaným oborem se snadno najde práce s vyšším platem mimo školství, což již bylo probíráno v předešlé kapitole.

Další 3 účastníci výzkumu pak jako jeden z možných důvodů nedostatku učitelů informatiky zmínili malé množství dívek na tomto oboru na pedagogických fakultách. Zdá se jim, že dívky nerady chodí na technické obory,

jelikož je to táhne spíše k humanitním oborům. Zatímco chlapce to naopak táhne spíše k technickým. Při otázce, zda by měli nějaký nápad, jak zvýšit zájem dívek o informatiku na pedagogických fakultách někteří uvedli jako jednu možnost zatraktivnit informatiku již na základních školách. Ostatní si však myslí, že se jedná o stereotyp, se kterým půjde těžko něco udělat, jelikož podle společnosti dívky na tyto obory nechodí, a proto většinou o tento předmět nejeví velký zájem.

Student C: *„No já bych to řekl trošku jako sexisticky. Ale zdá se mi, že ženský táhnou spíše k takovým těm humanitním oborům...“*

Student J: *„...obecně informatika, počítače, holky netáhnou jo. Jako oni jsou různé projekty, to vím, který takhle mezi holky rozšiřují informatiku, ale zase nemyslím si, že by samotná škola mohla ohledně toho něco udělat. Myslím si že to je zase takový obecný ... že počítače prostě víc táhnou kluky no. A taky to tak vypadá no.“*

Jeden student pak naznačil, že na pedagogické fakulty chodí nejčastěji studenti z gymnázií, kde se moc informatika neučí, pokud není nějak více na tento předmět zaměřená. Proto když si takoví studenti podávají přihlášku a uvažují o oborech, které by si vybrali pro své studium, volí raději předměty, ke kterým mají ze školy blíže a studenti kteří o tento předmět na gymnáziu jeví zájem si raději zvolí odborné technické školy s tímto zaměřením.

Student G: *„...to bych řekl, že je tím, že na pedáky chodí hodně lidí z gymplu. A já nevím jo, ale když vidím třeba, jak to vypadá na gymplu mé přítelkyně, co se oni naučili v IT. Tak neumí ani otevřít dokument, nebo převést něco z wordu do PDF. Tak to je podle mě, že na to lidi z gymplu úplně nejsou připravený.“*

A nakonec co se týče zvýšení zájmu o informatiku, studenti uváděli především navýšení hodin informatiky na základních školách, jelikož to je první interakce s tímto předmětem a pokud již tato první zkušenost neudělá na děti dobrý dojem, mohou pak tento předmět zatratit a pokud se takový žák později rozhodne jít na pedagogickou fakultu a stát se učitelem, s největší pravděpodobností si za svůj předmět informatiku nezvolí.

Ovšem většina souhlasí s tím, že pokud se učitelský obor nestane finančně atraktivnější, moc nových studentů se na pedagogické fakulty a především pak do školství nepohne.

Student A: *„Ten plat určitě. Pak možná, kdyby se zvýšila jako doba, kdy se bude ta informatika učit...“*

Student D: *„Jeden z nápadů je třeba, už na té střední dát více toho programování, algoritmizace. U mě se to dělalo na konci teprve. Celkově co se týče hodin informatiky, navýšit. Kdyby se to učilo třeba víc, tak by to mohlo někoho přesvědčit.“*

5 Diskuze

Při mém nástupu na pedagogickou fakultu na obor informatika jsem si všiml, že na tomto oboru je oproti mému druhému oboru, což je přírodopis podstatně méně studentů, stejný jev jsem sledoval i na oborech, na které chodili mí kamarádi z oboru. Zajímalo mě, co vede studenty k volbě informatiky, případně co je od této volby odrazovalo, a proto když se toto téma objevilo v nabízených zadáních bakalářských prací, rozhodl jsem se na to přijít.

Z výsledků je patrné, že značná část studentů potvrzuje závěry výzkumu, provedeného v roce 2019 na Západočeské univerzity[8], kde se pojednává o malém zájmu o učitelství z důvodu nízkého platu a nabídek větších soukromých firem, které studenty stahují ze školství. Dále potvrzuje zjištění ze stejného výzkumu, že by za nízkým zájmem o tento obor mohl být problém v nepřípravenosti studentů gymnázií, ze kterých chodí na pedagogické fakulty velké množství studentů. Největší část zúčastněných studentů přichází z odborných středních škol, kde je většinou odbornost informatiky na vyšší úrovni než na gymnáziích, jelikož zde často učí odborníci s praxí. Gymnázium je sice druhý nejpočetnější typ školy mezi studenty, kteří se výzkumu zúčastnili, ale značná část z nich se pak informatice věnuje buď ve svém volném čase doma, nebo si na gymnáziu zapsali dobrovolné hodiny informatiky. Na druhou stranu mě zaujal názor jednoho z účastníků, že pokud se studenti nechají soukromými firmami a jejich nabídkou vysokých platů přesvědčit, mají mnohem blíže k informatice než k učitelství, jelikož učitelství je povolání, které člověk musí chtít dělat sám od sebe a ne kvůli platu.

Nejdůležitější faktor, který ovlivňuje budoucí volbu povolání učitele informatiky jsou pak převážně zkušenosti s informatikou z předchozího vzdělání, ti studenti, kteří neměli vyhovující hodiny informatiky na základní škole, to většinou dohnali na střední. Přičemž i nápady studentů pro zvýšení zájmu o tento obor směřovali k zatraktivnění informatiky již od základní školy, což by se nyní s nově přicházejícím rámcovým vzdělávacím programem

zaměřeným na informatiku mohlo změnit. Pokud se tedy za několik let zvýší zájem o informatiku na pedagogické fakultě, dalo by se toto tvrzení považovat za pravdivé.

Také je nutné zmínit, že pedagogické fakulty mohou často fungovat jako náhradní možnost pro studenty, kteří neuspějí jinde. Nejspíše by to mohlo být způsobené tím, že se na pedagogické fakulty nenahlíží jako na nikterak těžké školy. Proto sem často míří studenti pro diplom, nebo jen „zabít čas“, aby nemuseli nastoupit do pracovního procesu, což může poté znamenat, že studenti kteří pedagogickou fakultu dostudují, ve školství nepokračují a jdou raději do firem, s čímž počítali po celou dobu studia.

Co se týče zkušeností, které zúčastnění studenti měli s nějakou formou učení, nebyly příliš velké. Na začátku výzkumu jsem očekával, že by mohla mít podstatná část účastníků výzkumu kladné zkušenosti s prací s dětmi, převážně jsem pak očekával časté brigády s doučováním, nebo výpomoc na dětských táborech. Tyto kladné zkušenosti s dětmi by pak dle mého mohly odstranit nejčastěji zmiňovaný faktor, který studenty od učitelství odrazuje, a tím jsou samotné děti. Dle studentů se z dnešních žáků druhého stupně stávají drzí spratci, kteří k autoritám, kterými učitelé rozhodně jsou, nechovají žádný respekt. Ač s tímto názorem částečně souhlasím, je podle mě také důležité mít s takovými žáky zkušenosti, aby budoucí učitele nemělo co překvapit, uznávám však, že pro začínající učitele může tato skutečnost být velký problém.

Jedním z důvodů malého zájmu o informatiku na pedagogických fakultách může podle některých studentů být malý zájem ze strany dívek. Souhlasím s jejich tvrzením, že oproti jiným oborům je na informatice dívek velmi málo. Podle mužských účastníků je za tímto jevem převážně stereotyp, který říká, že dívky nemají o počítače a techniku zájem. Avšak podle dívek, které se výzkumu zúčastnily, se jim na tom, že dívky studují informatiku nezdá nic zvláštního, avšak přiznávají, že si většina dívek stejně raději vybere některé humanitní, nebo netechnické obory. Souhlasím pak s názorem, že by mohlo

tento zájem dívek o informatiku zvýšit opět především ztraktivnění tohoto oboru na základních a středních školách. A jelikož na pedagogické fakulty chodí z velké části právě dívky, mohl by se tento zájem znatelně projevit.

Na téma důvodů volby povolání učitele informatiky jsem také nenašel skoro žádné již provedené výzkumy. Neměl jsem tedy moc s čím porovnávat výsledky, což považuji za největší limit mé práce.

6 Závěr

Cílem práce bylo zjistit co nejvíce důvodů, které vedou studenty k volbě oboru informatika na pedagogických fakultách. Především jsem se pak zaměřil na pohnutky, které studenty k této volbě přiměly.

Jelikož jsem neměl s kvalitativním výzkumem a děláním rozhovorů žádné zkušenosti, musel jsem na začátku upravovat strukturu otázek pro hloubkové rozhovory mezi jednotlivými rozhovory. Po sestavení finální struktury otázek jsem již většinou postupoval podle ní, občas však některý student přinesl zajímavé výpovědi, při kterých jsem se doptával dál na toto téma. V rozhovorech, především pak v těch prvních, jsem se kvůli nezkušenosti občas doptával na nepodstatné informace. Otázky jsem vytvořil převážně na základě struktury FIT-Choice.

Nejdříve jsem v práci zjistil, jaký je současný stav informatiky ve školství v České republice, a tyto zjištění zmínil v teoretické části spolu s výzkumy ohledně problematiky volby učitelské profese. Dále jsem v teoretické části popsal zásady kvalitativního výzkumu. V praktické části jsem pak zrealizoval samotný výzkum na pedagogických fakultách, přesněji pak na pedagogických fakultách Jihočeské a Západočeské univerzity. Se studenty prvních ročníků oboru učitelství informatiky jsem realizoval polostrukturované hloubkové rozhovory, při kterých jsem se zaměřil na nejdůležitější faktory a pohnutky, které mohli ovlivňovat tuto volbu.

Z výsledků bylo zjištěno, že zkušenosti s informatikou z předchozího vzdělání mohou mít na tuto volbu částečný vliv, avšak častěji se jednalo o zkušenosti ze střední školy, než ze škol základních. Tam se naopak často studenti setkávali s hodinami informatiky, které byly dosti nepovedené. Atraktivita tohoto oboru také velmi záleží na učitelích, které studenti na nižších stupních vzdělání měli. Učitelé, které studenti označili jako „špatné“ mohou zájem o jimi učený předmět naprosto zardít, jako se například stalo u jednoho účastníka výzkumu s předmětem fyzika.

Dalším faktorem ovlivňující tuto volbu bylo věnování se počítačům ve svém volném čase, přičemž může jít o samostudium programování, nebo i o pouhé hraní počítačových her, které zájem o informatiku zvyšují.

Jako hlavní obor byla informatika uvedena v polovině případů. Jako vedlejší obor si informatiku studenti volili ať už z toho důvodu, že se domnívali, že by se mohlo jednat o jednoduchý obor, který nebude vyžadovat tolik učení a času stráveného v knihách, nebo opět z kladného vztahu k informatice díky hraní počítačových her. Jedna studentka se pak naprosto vymyká všem ostatním a informatiku si zvolila na doporučení tajemníka katedry informatiky Západočeské univerzity při dni otevřených dveří. Přičemž nakonec této volby nelituje a je za ní ráda. Velmi často se u studentů nejednalo o první vysokou školu, případně obor.

Naprostá většina studentů se dívá na učitelské povolání jako na obtížné a nedocenené jak společností, tak platově. I přes to je však polovina z nich rozhodnuta ve školství pokračovat a druhá polovina tuto možnost dobře zvažuje, pouze jeden student se v tomto oboru příliš nenašel a pokračovat nejspíše nechce.

Co se týče odrazování od této volby, nejčastěji studenti jako problém zmínili paradoxně samotné děti a jejich rodiče. Děti jsou dle nich čím dál tím drzejší a často nejeví zájem o učení, přičemž tento nezájem si jejich rodiče nepřipouští a neúspěchy jejich dětí svádějí na učitele, místo toho aby stáli na jejich straně. Vyskytl se také jeden kuriózní případ, kdy studenta odrazovali jeho dva učitelé ze střední školy, a to specificky od studia na pedagogické fakultě Jihočeské univerzity.

Rozhovory byly prováděny v době koronavirových opatření, což mohlo trochu ovlivnit ochotu studentů zúčastnit se rozhovorů. Studenti byli také již v druhém semestru prvního ročníku, takže jejich náhled na školství mohl být již trochu ovlivněn probíhajícím studiem.

Výsledky této práce by se mohly využít k řešení problému nedostatku učitelů informatiky, případně celkem nízkého zájmu o obor informatika na pedagogických fakultách, což by navýšilo počty učitelů informatiky.

Seznam použité literatury a zdrojů

- [1] PÍŠOVÁ, Michaela a Světlana HANUŠOVÁ. Začínající učitelé a drop-out. *Pedagogika* [online]. 2016, **66**(4), 386-407 [cit. 2021-6-4]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.14712/23362189.2016.353>
- [2] Maršíková, M. & Jelen, V. (2019). Hlavní výstupy z Mimořádného šetření ke stavu zajištění výuky učiteli v MŠ, ZŠ, SŠ a VOŠ [online]. MŠMT. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/50371/>
- [3] Revize RVP ZV v digitální oblasti. *Edu.cz* [online]. 2021 [cit. 2021-6-5]. Dostupné z: <https://revize.edu.cz/>
- [4] Národní ústav pro vzdělávání. RVP ZV 2021 s vyznačenými změnami [online]. MŠMT. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4982/>
- [5] GOLER, M., et al. Teaching and Teacher Education 85. 2019. s. 235-248
- [6] TOMŠÍK, R, 2019. CHOOSING TEACHING AS A PROFESSION: VALIDATION OF AN SMVUP-4-S ASSESSMENT TOOL. *Problems of Education in the 21st Century*. 77(4), 545-559. DOI: 10.33225/pec/19.77.545. ISSN 2538-7111. Dostupné také z: <http://www.scientiasocialis.lt/pec/node/1232>
- [7] NEUMAJER, Ondřej. K učitelství vede více cest, jen je nevyužíváme. *Ondrej.neumajer.cz* [online]. 4.11.2019 [cit. 2020-08-09]. Dostupné z: <https://ondrej.neumajer.cz/k-ucitelstvi-vede-vice-cest-jen-je-nevyuzivame/>
- [8] PRŮCHA, T., FILIPI, Z., ROHLÍKOVÁ, L. Problémy v přípravě učitelů informatiky: případová studie. In Horváthová, D. *DidInfo : Medzinárodná konferencia o vyučovaní informatiky DidInfo 2019*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2019. s. 115-118.
- [9] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

Seznam použité literatury a zdrojů

- [10] HLAĎO, P. Úvod do pedagogického výzkumu pro učitele středních škol [online]. Brno : Mendelova univerzita v Brně, 2011. 134 s. ISBN 978-80-7375-544-7.
- [11] STRAUSS, A., CORBIN, J. Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: Albert, 1999.
- [12] WATT, Helen & RICHARDSON, Paul. (2007). Motivational Factors Influencing Teaching as a Career Choice: Development and Validation of the FIT-Choice Scale. *Journal of Experimental Education - J EXP EDUC.* 75. 167-202. 10.3200/JEXE.75.3.167-202.
- [13] HOLSTEIN, J. A., GUBRIUM, J. F. Active Interviewing. In WEINBERG, D. *Qualitative Research Methods*. Oxford: Blackwell, 2002, s. 112-126. ISBN 0631217622.
- [14] HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Vyd. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-736-7040-2.
- [15] ŠVAŘÍČEK, R., K. ŠEĎOVÁ et al. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [16] WATT, Helen M.G. a Paul W. RICHARDSON, 2008. Motivations, perceptions, and aspirations concerning teaching as a career for different types of beginning teachers. *Learning and Instruction.* 18(5), 408-428. DOI: 10.1016/j.learninstruc.2008.06.002. ISSN 09594752. Dostupné také z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0959475208000674>
- [17] WATT, Helen M.G., Paul W. RICHARDSON, Uta KLUSMANN, Mareike KUNTER, Beate BEYER, Ulrich TRAUTWEIN a Jürgen BAUMERT, 2012. Motivations for choosing teaching as a career: An international comparison using the FIT-Choice scale. *Teaching and Teacher Education.* 28(6), 791-805. DOI: 10.1016/j.tate.2012.03.003. ISSN 0742051X. Dostupné také z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0742051X12000479>
- [18] TOMŠÍK, R. 2016. Prečo sme sa stali učiteľmi? : demogeografické prostredie ako faktor ovplyvňujúci motiváciu voľby učiteľského povolania. Báčsky Petrovec: SVC, 2016. 96 s. ISBN 978-86-7103-465-4.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Účastníci výzkumu 28

A Přílohy

CD s přepsanými rozhovory v PDF.